

GODINA

Međunarodne letnje škole latinoameričkih studija

eseji • sećanja • posvete

Knjiga posveta povodom desetogodišnjice Međunarodne letnje škole latinoameričkih studija u Srbiji

Izdavač
Društvo hispanista

Za izdavača
Jelena Spasojević, Društvo hispanista

Sakupila i priredila
Tijana Čupić

Lektura i korektura
Vanja Paskaš i Ilija Stevanovski

Prelom
Vanja Paskaš

Dizajn naslovnice
Marija Tucakov

Digitalno izdanje
Tekstovi na srpskom, španskom, portugalskom i engleskom jeziku

Posvete i eseji u ovoj zbirci tekstova su predstavljeni u originalu kako su ih autori zamislili, zbog naše želje da svima damo slobodu da opišu svoju vezu sa školom na svoj način. S tim u vezi, raznolikost naslova ili manjak istih, afilijacije, jezici i pojašnjenja iskazuju kako sadržajnu, tako i formalnu raznolikost tekstova u zamisli svojih autora.

© 2026 Društvo hispanista. Sva prava zadržana.

Sadržaj

Jelena Spasojević.....1
Predsednica Društva hispanista, jedna od osnivačica i projektna koordinatorka Letnje škole

Andrea Jeftanovic.....5
Predavačica

Lazar Bukumirović.....10
Polaznik

Đurđa Lazarević i Sara Husmeni.....12
Volonterke, danas članice Društva hispanista

Johannes Maerk.....14
Predavač

Maria Teresa Toríbio Brittes Lemos i Alexis Dantas.....17
Predavači

Sanja Savkić Šebek.....19
Predavačica

José Humberto Castro Villalobos.....21
Prijatelj i pokrovitelj Letnje škole

Anđela Ris.....25
PR Letnje škole

Vedrana Lovrinović.....27
Polaznica i predavačica

Osvaldo Márcico.....29
Prijatelj Letnje škole

Rajko Petrović.....30
Polaznik i predavač

Laura Bak.....33
Polaznica

Mina St Clair.....36
Polaznica

Andrés Malamud.....39
Predavač

Alexandra Perišić.....41
Predavačica

Gian Luca Gardini.....45
Predavač

José Ángel Ruiz Jiménez.....48
Predavač

Vladimir Goliney.....50
Polaznik

Tijana Čupić.....53
Jedna od osnivačica i programska koordinatorka Letnje škole

Raúl Fornet-Betancourt.....56
Predavač

Jelena Spasojević

Predsednica Društva hispanista
Jedna od osnivačica i projektna koordinatorka Letnje škole

Tačno 10 godina od osnivanja projekta Međunarodne letnje škole latinoameričkih studija odlučili smo da zastanemo, rekapituliramo i osvrnemo se na to odakle smo počeli, gde smo stigli i gde želimo da idemo. U našoj drugoj kući, u UK „Parobrod", organizovali smo 8. jula okrugli sto tokom kojeg smo sa Dejanom Mihailovićem (Tehnološki institut u Montereju, Meksiko), Nemanjom Džuverovićem (Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu), Bojanom Kovačević Petrović (Iberoamerički centar, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu) i Mišom Đurkovićem (Institut za evropske studije) podelili sećanja, razmišljanja i različite perspektive o našem projektu i njegovim dometima u prvih 10 godina.

Za ovih 10 godina formirana je brojna i raznovrsna mreža domaćih i međunarodnih kontakata, ljudi i institucija, koji su postali naši prijatelji, ali, što je veoma važno, i prijatelji naše zemlje, što svedoči i o diplomatskoj dimenziji samog projekta. Zatim, ogromnim trudom pojedinaca u našoj zemlji i uz podršku pomenute mreže kontakata, projekat Letnje škole značajno je doprineo jačanju domaćih akademskih institucija na polju latinoameričkih studija, kao što su Institut za evropske studije i Iberoamerički centar Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu.

Ništa manje važna nije činjenica da je Letnja škola iznedrila, podržala i doprinela formiranju novih mladih stručnjaka iz Srbije na polju latinoameričkih studija. Neki su svoje doktorate završili u zemlji i rade u domaćim

institucijama, poput Rajka Petrovića iz beogradskog Instituta za evropske studije ili Anđele Ris, koja radi na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu. S druge strane, Tijana Čupić i Milica Lilić svoje su doktorate završile na inostranim univerzitetima, gde su nastavile da rade.

Pominjući pojedince, zapravo govorimo o grupi, o ljudima bez kojih ovaj projekat ne bi bio moguć. Letnja škola je rezultat timskog rada organizacionog tima — pored pomenutih Tijane, Anđele i Milice, tu su i Lana Čubrić, Anđela Gašić, Ilija Stevanovski, Marija Tucakov, Đurđa Lazarević, Sara Husmeni i Vanja Paskaš — i udruženih snaga mladih ljudi koji su se u jednom trenutku okupili oko ideje da nešto preduzmu, nešto pokrenu, za sebe i za sve svoje kolege sa različitih fakulteta, koji su vapili za svetom, znanjem i proaktivnošću. Na tu veliku mladalačku snagu nadovezali su se znanje, iskustvo i dobronamernost 48 predavača iz Srbije, regiona, Evrope, Latinske Amerike i Kariba i SAD, kao i nesebičan doprinos i poverenje više od 380 učesnika iz preko 30 zemalja.

Pored svega pomenutog, nakon 18 godina postojanja udruženja, devet realizovanih Letnjih škola i više desetina manjih ili većih projekata i aktivnosti, uključujući prevode, izdavačku delatnost, pozorišne predstave, koncerte i izložbe, Društvo hispanista bilo je jedan od pet suorganizatora 58. Međunarodnog kongresa amerikanista, održanog u Novom Sadu od 30. juna do 4. jula 2025. godine, kojim je upravo u Srbiji obeleženo 150 godina njegovog postojanja. Prvi balkanski amerikanistički naučni skup održan je pod okriljem Univerziteta u Novom Sadu, odnosno u suorganizaciji Filozofskog fakulteta i Iberoameričkog centra (CIBAM), koji deluje pod njegovim okriljem, Fakulteta tehničkih nauka, Prirodno-matematičkog fakulteta, Tehnološkog fakulteta UNS-a i našeg udruženja.

Uz veliku radost, zahvalnost, ali i ponos zbog nastanka ove zbirke i svakog, baš svakog pojedinačnog teksta koji ćete imati priliku da pročitate, rekla bih da su pred nama eseji različiti po svom stilu i ritmu, koji sa sobom donose lične i autentične doživljaje o Letnjoj školi, ali tkaju i zajedničke niti utisaka o tome šta je do sada bilo najsnažnije u našem projektu.

Osnažena ovim tekstovima, usudiću se da na kraju dodam jedan vrlo ličan sastojak svemu gore napisanom. Za mene su Društvo hispanista, i posebno projekat Letnje škole, bili i jesu prozor u svet, nepregledna mogućnost osvajanja tog sveta, svih njegovih slojevitosti i različitosti. I ne samo to! Za mene su oni jedan vid osvajanja slobode, kroz koji neprestano i nesputano otkrivam sebe, svoje potencijale, a na korist i drugome. Na korist i mojoj zemlji, a pre svega mladim ljudima u njoj, jer čvrsto verujem da su obrazovanje i jačanje profesionalnih kapaciteta mladih jedini pravi put koji nas iz kraja jedne epohe koju živimo može uspešno uvesti u sledeću, koju trenutno ne možemo jasno ni da nazremo.

Osim toga, u pitanju je pripadnost zajednici vrlo posebnih ljudi i osećaj međusobnog uvažavanja, smelosti da se iskorači iz ustaljenih šablona, međusobne podrške u svim našim težnjama da budemo svoji i bolji, da bi i drugima bilo bolje. Sve to uz zajedničku svest da je tajna u radosti tokom procesa stvaranja, u zajedničkoj izgradnji i prelaženju mostova, a ne nužno u krajnjoj destinaciji.

Ljude sam oduvek volela. Kao ekstrovert, u njima sam pronalazila snagu i pokretačku energiju, ali i bila svesna senki i mraka koje svako od nas nosi. Kroz udruženje i Letnju školu tragala sam za svetlošću u ljudima — i, na svoju sreću, najčešće je i pronalazila. Upoznala sam neverovatne osobe koje su me opčinile i oplemenile svojim bićem, životom, iskustvom i karakterom. Ono što me posebno čini radosnom jeste činjenica da su mnogi od njih, iz udruženja i van njega, iz Srbije i van nje, postali moji lični prijatelji, a neki i prijatelji

moje porodice. Porodice iz koje sva snaga izvire i kojoj se sve vraća; nadam se ja makar malo bolja.

Društvo hispanista je bilo i jeste neinstitucijalna karika, začin u svakoj iberoameričkoj čorbi u poslednjih 18 godina, a posebno poslednjih 10, sa našim projektom Letnje škole. Ova zbirka tekstova nesumnjivo to i pokazuje i ostaje kao trajno svedočanstvo o snazi zajedništva, otvorenosti prema drugome i drugačijem, ljubavi prema znanju i unutrašnjoj potrebi da se celoživotno radi i napreduje — profesionalno, ali pre svega na nivou ljudskosti.

Andrea Jeftanovic

Escritora y profesora titular
Departamento de Lingüística y Literatura
Universidad de Santiago de Chile

Una comunidad vibrante y afectiva en Belgrado

Cada regreso a Belgrado ha sido distinto. Sin embargo, desde que Jelena Spasojević me invitó a participar en la Escuela Internacional de Verano de Estudios Latinoamericanos (EVELA), organizada por Društvo Hispanista, la ciudad comenzó a revelarse de otra manera. Ya no era solamente un lugar al que volvía siguiendo las huellas de mi propia historia familiar. Se convirtió también en una comunidad cultural, académica y afectiva. Descubrí un espacio donde las conversaciones continúan después de las clases, donde los proyectos nacen alrededor de una mesa compartida y donde el conocimiento se construye con la misma importancia que la amistad.

Vivimos en un momento en que la producción académica suele concentrarse en unos pocos centros del mundo. EVELA propone, en cambio, otra cartografía intelectual. Desde Belgrado se abre un espacio donde América Latina puede pensarse desde perspectivas inesperadas, estableciendo un diálogo horizontal entre los Balcanes y nuestro continente. Esa vocación resulta especialmente valiosa porque fortalece los estudios iberoamericanos desde una lógica de colaboración y cooperación, tendiendo puentes entre regiones que, aunque distantes, comparten experiencias de guerras, dictaduras,

migraciones, memorias fragmentadas y procesos de reconstrucción democrática.

Diez años parecen una cifra sencilla hasta que uno piensa en todo lo que significa sostener un proyecto como este. Detrás de esa década hay incontables horas de organización, alianzas cultivadas con paciencia y una red de profesores, traductores, investigadores, artistas y estudiantes que ha ido creciendo año tras año. Comprendí entonces que los proyectos culturales más perdurables no nacen únicamente de las instituciones; nacen de personas capaces de sostener una visión en el tiempo y de convocar a otros para convertirla en una obra colectiva.

Eso es precisamente lo que ha conseguido Jelena. Con inteligencia, generosidad y una capacidad extraordinaria para reunir personas diversas, ha tejido una comunidad que se expande cada año hacia nuevas disciplinas. En EVELA conversan la literatura y la sociología, las ciencias políticas y la historia, el arte, la traducción y los estudios culturales. No se trata solo de compartir conocimientos, sino de producir nuevas preguntas.

A ello se suma otra dimensión igualmente importante. Jelena, Tijana y todo el equipo conocen Belgrado como quien abre las puertas de su propia casa. Cada edición despliega sus actividades en bibliotecas, galerías, centros culturales y espacios patrimoniales que permiten descubrir la ciudad desde adentro. La arquitectura, las plazas, los cafés y las terrazas dejan de ser un escenario para convertirse en parte de la experiencia intelectual. Los rincones de la ciudad también enseñan.

He tenido el privilegio de impartir talleres de escritura creativa en varias versiones de la Escuela. Recuerdo especialmente Ficción súbita: la imagen que dispara. Leer. Escribir. Crear. La propuesta nacía de una convicción que acompaña mi propia escritura: las historias muchas veces comienzan antes de las palabras. Nacen en una fotografía, un

objeto heredado, una carta olvidada, un archivo o un detalle aparentemente insignificante que continúa haciéndonos preguntas.

Pedí a los participantes que llevaran un objeto cuya historia desconocieran o que despertara en ellos una inquietud. Poco a poco, esos objetos fueron ocupando la mesa hasta formar un pequeño archivo de memorias posibles. A partir de ellos escribimos relatos breves, aprendiendo a mirar como quien ajusta el lente de una cámara: acercándose a un detalle, cambiando el encuadre, eliminando lo evidente para descubrir nuevas posibilidades narrativas.

Lo más valioso no fueron solamente los textos producidos, sino la conversación que surgió alrededor de ellos. Cada lectura abría nuevas interpretaciones; cada objeto revelaba capas inesperadas de memoria. Una fotografía dejaba de pertenecer a una familia para convertirse en una pregunta colectiva. Comprendí, una vez más, que la literatura es también una forma de escucha. Y pensé que ese ejercicio reproducía, en pequeña escala, la experiencia misma de EVELA: reunir personas provenientes de trayectorias distintas para descubrir, mediante el diálogo, significados que ninguno habría alcanzado por separado.

Conservo, además, dos noches que resumen para mí el espíritu de la Escuela.

La primera transcurrió en la terraza de la Fundación Kolarac, un tibio atardecer del verano belgradense. Allí Jelena condujo una conversación pública sobre mi trabajo. Mientras la ciudad seguía su ritmo alrededor, tuve la sensación de hablar por primera vez como escritora en Serbia y en los Balcanes. Más que una entrevista, fue un encuentro con futuros lectores, traductores, periodistas e investigadores con quienes seguiría cruzándome en los años posteriores. Comprendí que una comunidad intelectual también comienza así: escuchándose.

La segunda tuvo lugar en el Centro Cultural UK Parobrod. Esa noche se celebraba un concierto con canciones de Víctor Jara interpretadas en serbio. Antes del recital tuve la oportunidad de dirigir unas palabras al público. Luego escuché la voz del poeta y músico Miloš Zubac, y sentí que aquella escena condensaba el verdadero sentido de EVELA.

No se trataba únicamente de traducir canciones chilenas a otra lengua. Se trataba de comprobar que la poesía, la música y la memoria encuentran nuevas resonancias cuando atraviesan fronteras. Décadas después del asesinato de Víctor Jara —profesor de la Universidad de Santiago de Chile, donde hoy enseño— sus versos seguían emocionando a un público serbio que los hacía propios en otra lengua y otra historia. En ese instante comprendí que EVELA no enseña solamente español. Crea las condiciones para que culturas aparentemente lejanas descubran emociones, heridas y esperanzas compartidas.

Guardo de Belgrado mucho más que el recuerdo de talleres, conferencias o encuentros académicos. Me llevo la experiencia de una comunidad que demuestra que el conocimiento también puede construirse desde la hospitalidad, la curiosidad y el afecto. Durante estos diez años, EVELA ha formado generaciones de estudiantes, traductores, investigadores y creadores que entienden que aprender una lengua significa también aprender otra manera de mirar el mundo.

Quizás ese sea el mayor logro de la Escuela: haber demostrado que los puentes culturales no se construyen únicamente con libros o programas académicos, sino con conversaciones, amistades, traducciones, caminatas por la ciudad y proyectos compartidos que continúan creciendo mucho después de terminado el verano.

Que vengan muchas décadas más. Porque mientras existan lugares como EVELA, Belgrado seguirá siendo uno de esos raros puntos del mapa donde América Latina encuentra una

segunda casa y donde las palabras continúan cruzando fronteras para recordarnos que las comunidades también pueden escribirse.

Lazar Bukumirović

Istraživač pripravnik
Centar za interdisciplinarna istraživanja i razvoj istraživača
Filozofski fakultet
Univerzitet u Novom Sadu

Međunarodna letnja škola latinoameričkih studija

Na Međunarodnoj letnjoj školi latinoameričkih studija (EVELA) sam učestvovao dva puta, 2021. i 2023. godine kao student prve, odnosno treće godine osnovnih studija, iz različitih razloga. Naime, kako sam fakultet upisao 2020. godine tokom pandemije korona virusa, većina nastavnih i vannastavnih aktivnosti nije mogla biti realizovana. EVELA je tada predstavljala jedan od retkih događaja koji su omogućavali da zainteresovani studenti ne samo unaprede svoja znanja, već da se upoznaju sa različitim aspektima bavljenja hispanistikom, od popularne kulture preko analize geopolitičke situacije do filologije i teorije književnosti. Moj nivo španskog tada nije bio na zavidnom nivou, ali me je nesumnjivo EVELA podstakla da samostalno učim i istražujem teme koje su me oduvek zanimale. Uz to, na letnjoj školi sam kao polaznik imao priliku da se upoznam sa veoma značajnim konceptima koje do tada nisam poznavao, kakav je, recimo, kognitivni kapitalizam. Kako su predavanja bila onlajn, mogao sam da iz svog stana počnem da plovim prostranim hispanističkim morem.

Dve godine kasnije su španski jezik i hispanske kulture postale nezaobilazni deo moje svakodnevice. Čini mi se da je moja prva EVELA ubrzala proces zaljubljivanja u Latinsku

Ameriku, prvenstveno u njenu književnost. U trenutku održavanja letnje škole 2023. već sam znao da ću u januaru 2024. godine započeti svoj Erasmus u Madridu. U tom smislu su mi predavanja Gorice Majstorović, Andree Jeftanović i Bojane Kovačević Petrović bila izuzetna korisna za upoznavanje sa savremenim tendencijama u književnosti na španskom jeziku. Uz to, radionice kreativnog pisanja su u određenoj meri doprinele mom razmišljanju o umetničkom stvaralaštvu budući da sam i sam pesnik. Ako je EVELA 2021. za mene značila upoznavanje sa novim latinouniverzumom, EVELA 2023. je potvrdila da hispanistika jeste moj put, odnosno, jedan od mojih puteva. Raznovrsnost tema i predavača je dokazala da su sva znanja umrežena i da humanističke nauke nužno podrazumevaju objedinjavanje različitih sposobnosti i veština.

Na kraju, sumirajući svoje utiske sa Međunarodne letnje škole latinoameričkih studija mogu zaključiti da je ovaj projekat od izuzetnog značaja za studente humanističkih nauka, ne nužno samo za studente iberijskih studija ili iberoamerikanistike. Lično sam učestvovao kao student Srpske književnosti, premda sam nešto kasnije upisao i studije Španskog jezika, književnosti i kulture. Zbog toga je važno da projekat postane što vidljiviji i otvoreniji za buduće zainteresovane učesnike imajući u vidu da svaka nova godina donosi dotad neviđene izazove kako u obrazovanju, tako i u krupnim promenama u latinoameričkoj stvarnosti. EVELA je, dakle, jedno od najpogodnijih mesta za dijalog i zajedničko suočavanje sa globalnim problemima uz pomoć interdisciplinarnih znanja i veština koje svojim polaznicima nudi i promoviše.

Đurđa Lazarević i Sara Husmeni

Studentkinje master studija
Filološki fakultet
Univerzitet Komplutense u Madridu

Sve je zapravo počelo simbolično nakon poslednjeg položenog ispita na 1. godini osnovnih studija Katedre za iberijske studije na Filološkom fakultetu. Izašle smo da proslavimo sladoledom i šetnjom (što će kasnije postati tradicija svake sledeće godine kada „očistimo" godinu), i tokom šetnje Kalemegdanom Đurđa je slučajno videla poziv za volontiranje na Međunarodnoj letnjoj školi latinoameričkih studija 2022. godine. Sara prvo nije bila sigurna, međutim na kraju je pristala i to će biti samo još jedna u nizu stvari koje će raditi zajedno u timu i pokazivati svoju posvećenost svakom projektu čiji su deo. Posvećenost i ljubav prema Društvu hispanista kao organizaciji, njenim članovima i projektima nas je dovela do toga da sledeće, 2023. godine budemo pozvane u ekipu. Tako smo postale članice tima za PR i društvene mreže, a vrlo brzo i deo same organizacije najvećeg projekta Društva u kome smo počele kao volonterke, a koji od milošte zovemo EVELA.

Tada nismo ni slutile da će nas upravo to iskustvo dovesti do toga da danas, kao članice Društva hispanista, učestvujemo u stvaranju događaja koji je obeležio i naš lični i profesionalni razvoj. Zato se svakoj novoj Letnjoj školi vraćamo sa istim uzbuđenjem, ali iz jedne sasvim nove perspektive. Letnja škola je mnogo više od niza predavanja – to je prostor susreta ljudi, ideja i različitih naučnih disciplina. Njen interdisciplinarni pristup pokazuje koliko razmena znanja može biti zanimljiva kada se spoje različite oblasti, iskustva i pogledi na svet. Svaki

razgovor, radionica i predavanje potvrđuju da se najbolje uči kroz dijalog, zajedničko promišljanje i otvorenost prema novim perspektivama.

Ono što ovaj projekat čini posebnim jeste to što gradi mostove između Balkana i Latinske Amerike. Kroz jezik, kulturu, književnost, istoriju i savremene društvene teme stvaraju se trajne veze koje prevazilaze geografske granice i otvaraju prostor za nova prijateljstva, saradnje i zajedničke projekte.

Zahvalne smo što smo deo ove priče i što iz godine u godinu možemo da doprinesemo njenom razvoju. Verujemo da će Letnja škola nastaviti da bude jedinstveno mesto susreta, učenja i razmene znanja, inspirišući nove generacije da istražuju, povezuju se i zajedno grade još čvršće veze između naših regiona.

Johannes Maerk

Profesor titular
Universidad de Viena
Director del Instituto Ideaz de Estudios interculturales y comparativos

Impresiones personales sobre la Escuela Internacional de Verano de Estudios Latinoamericanos de la Asociación de Hispanistas de Serbia – Belgrado (2019 – en persona, 2020 – en línea)

Introducción

Mi participación en la Escuela Internacional de Verano de Estudios Latinoamericanos de la Asociación de Hispanistas de Serbia significó entrar en un espacio intenso de reflexión sobre América Latina desde Europa, compartiendo días de intercambio con estudiantes, investigadores y docentes de América Latina (Argentina, Brasil, México, Chile, Costa Rica, Cuba) y Europa (Portugal, España, Hungría, Croacia, Serbia, Alemania, Austria). Este contexto multidisciplinar, impulsado por la Asociación de Hispanistas, convirtió la escuela en mucho más que un curso: fue un laboratorio de ideas y una comunidad efímera.

Descubrimiento académico de América Latina

Desde el primer día, las mesas redondas y las ponencias obligaron a los participantes a examinar sus propias imágenes y estereotipos sobre América Latina, al poner en conflicto lecturas anteriores con puntos de vista derivados de la sociología, la literatura, los estudios culturales y la historia. El

escuchar a expertos que abordan asuntos variados como la migración contemporánea, las identidades indígenas, los movimientos sociales o la memoria histórica hizo posible comprender la región como un sistema intrincado, en permanente tensión y transformación.

Durante las sesiones teóricas, se observó la riqueza de la investigación latinoamericana como un área interdisciplinaria, en la que el análisis de textos literarios interactúa con el estudio de procesos políticos y económicos, y donde el cuestionamiento cultural se entrelaza con la contemplación filosófica. Esa combinación de perspectivas dejó claro que no hay ninguna disciplina que sea suficiente por sí sola para entender la realidad en Latinoamérica.

Inmersión cultural

La dimensión cultural de la escuela fue igualmente relevante que la académica: los encuentros informales generaron un entorno en el que teoría y vivencia se fusionaban. Hablar sobre música, literatura, política y la vida diaria en diferentes países de Europa y América Latina durante las pausas para el café o las comidas permitieron ubicar los debates teóricos en historias reales, a veces incluso personales. Sobre todo las discusiones sobre el vínculo en las similitudes (y en menor grado diferencias) entre los Balcanes y América Latina fueron particularmente enriquecedoras.

Importancia del idioma español

En ese contexto, el español sirvió como lengua franca; no obstante, estaba repleto de acentos, expresiones y matices variados que te recordaban que la lengua también es un ámbito de creatividad y diversidad. El descubrir palabras que no conocíamos, bromas locales o referencias culturales comunes fortaleció nuestra conciencia de ser parte de una comunidad transnacional de expertos en Latinoamérica.

La importancia de la red

Asimismo, la red de contactos que fuimos formando a lo largo de estos años —profesores, colegas, alumnos/alumnas— se convirtió en un recurso valioso para futuros proyectos y colaboraciones, mostrando así que el trabajo intelectual es también un trabajo colectivo.

Por último, me gusta resaltar que el Instituto Ideaz de estudios interculturales y comparativos de Viena orgullosamente ha apoyado siempre la Escuela de Verano.

Maria Teresa Toríbio Brittes Lemos
i Alexis Dantas

Professora emérita
Instituto de Filosofia e Ciências Humanas
Universidade do Estado do Rio de Janeiro

Professor Procientista
Faculdade de Ciências Econômicas
Universidade do Estado do Rio de Janeiro

Escuela de verano – Considerações

Conhecíamos o projeto EVELA através do Professor Dejan Mihailovic desde 2007. Participamos como ouvintes desde a Segunda Escola, devido à incompatibilidade de horário com a Universidade do Estado do Rio de Janeiro.

A partir da Terceira Escola, a convite da Professora Jelena, Alexis T. Dantas e eu começamos a participar presencialmente nas atividades da EVELA e desse período em diante, nos integramos ao grupo da Associação de Hispanistas. Em 2025, firmamos o convênio da UERJ com a Universidade de Novi Sad.

Consideramos a *Escuela de Verano,* promovida pela Associação de Hispanistas da Sérvia, como um projeto inovador e de caráter agregador.

Além de promover, através de atividades culturais e educacionais, a integração da cultura balcânica às demais culturas mundiais como a ibérica (hispânica e lusófona), a EVELA amplia os espaços acadêmicos para as grandes discussões sobre o mundo globalizado em confronto.

A nossa experiência na Escola foi gratificante, pois tivemos a oportunidade de apresentar em língua portuguesa os textos preparados e proporcionar aos pesquisadores e alunos do NUCLEAS (Núcleo de Estudos das Américas) a oportunidade de se integrarem ao grupo sérvio e demais inscritos na Escola.

Expondo seus estudos na língua nativa e recebendo novas informações, em espanhol, sobre as formas de pensar e de se expressar sobre a cultura latino-americana e especialmente a brasileira.

Começamos, eu e Alexis T. Dantas, a participar ativamente da Escola a partir da terceira EVELA. Para o evento, convidei alunos do curso de Pós-Graduação em História Política da UERJ.

Alguns desses alunos eram de outros estados, como a Bahia. Para eles foi a oportunidade de conhecer novas formas de pensar a América e o mundo. Esse aprendizado intercultural e as trocas acadêmicas com colegas estrangeiros foram gratificantes, despertando maior interesse em conhecer as concepções dos grupos e as relações com a alteridade. A maioria dos participantes brasileiros, posteriormente, integrou nossos eventos em Belgrado.

Respondendo à sua indagação sobre a importância desse projeto na Sérvia, consideramos que, além de importantíssimo para maior integração e solidariedade entre a Sérvia e a América Latina, foi a relevância político-social de um espaço acadêmico para trocas de experiências intelectuais e profissionais, além da oportunidade de se conhecer novas práticas culturais e representações dos Bálcãs.

Dr Sanja Savkić Šebek

Glavni urednik naučnog časopisa (Editora Jefa del) Boletín del Museo Chileno de Arte Precolombino, Santiago de Chile
Istraživač saradnik u (Research Associate at the) Sainsbury Research Unit for the Arts of Africa, Oceania and the Americas, University of East Anglia, UK

Deset godina Međunarodne letnje škole latinoameričkih studija

Moj odnos sa *Društvom hispanista* traje već dugi niz godina. Počeo je sa projektom *Balkanski hronopiji*, u vreme kada je ozbiljnije bavljenje Latinskom Amerikom u Srbiji još uvek bilo više izuzetak nego pravilo. Već tada je bilo jasno da cilj nije održavanje jedne konferencije ili nekoliko predavanja, već stvaranje prostora za dugoročan akademski dijalog o kontinentu čija su istorija, kulture i intelektualne tradicije u našem okruženju bile nedovoljno poznate. U tom smislu, *Međunarodnu letnju školu latinoameričkih studija* doživljavam kao jedan od najznačajnijih izraza iste ideje – ideje koja je tokom godina sazrevala, širila se i okupljala sve veći broj ljudi. U *Letnjoj školi* sam učestvovala kao predavač na temu drevnih naroda Mezoamerike, što mi je omogućilo da njen razvoj pratim ne samo kao posmatrač, već i kao aktivni učesnik u razmeni znanja i ideja.

Ono što *Letnju školu* čini posebnom nije samo kvalitet predavača niti raznovrsnost tema, već način na koji pristupa Latinskoj Americi. Ona je ne svodi na jednu disciplinu niti na jedan pogled. Naprotiv, polazi od pretpostavke da se ovaj kontinent može razumeti tek kada istorija, umetnost,

antropologija, arheologija, filosofija, sociologija, književnost, jezik i politika uđu u razgovor. Takav pristup nije važan samo zbog širine znanja koje pruža, već zato što podstiče kreativniji način razmišljanja i postavljanja pitanja.

Jednako je značajno što je *Letnja škola* od samog početka stvarala prilike za susrete istraživača i studenata iz različitih zemalja. Takvi skupovi često ostavljaju dublji trag od samih predavanja. Oni nas podsećaju da se nauka ne razvija u izolaciji, već u stalnom preispitivanju sopstvenih pretpostavki, u razmeni argumenata i spremnosti da se sopstvena perspektiva proširi kroz iskustva drugih. Poseban utisak na mene ostavljala je atmosfera u kojoj su se razgovori spontano nastavljali i nakon predavanja.

Za Srbiju ovakvi projekti imaju dodatnu vrednost. Oni doprinose razvoju latinoameričkih studija, ali istovremeno podstiču otvorenost prema drugačijim intelektualnim tradicijama i iskustvima. U vremenu u kojem se lako zatvaramo u uske okvire pojedinačnih disciplina ili geografskih interesa, Latinska Amerika nas podseća da postoje i drugi načini promišljanja društva, kulture, umetnosti i istorije. Upravo zato verujem da je njen značaj mnogo širi od samog proučavanja jednog kontinenta.

Deset godina postojanja *Međunarodne letnje škole latinoameričkih studija* nije samo jubilej jednog uspešnog projekta. To je potvrda da se upornost isplati i da se akademske zajednice grade postepeno, kroz posvećenost, postojanost i veru da razmena znanja ima dubok smisao. Potpuno sam uverena da će *Letnja škola* nastaviti da raste, da okuplja nove generacije istraživača i da će ostati mesto na kojem će se razvijati nove ideje, nove saradnje i nova prijateljstva.

José Humberto Castro Villalobos

Ex diplomático de México en Serbia

Mis recuerdos de la escuela de verano

Mis primeras impresiones sobre la región de los Balcanes y, en todo caso, de Serbia, lo recuerdo bien, fueron cuando cursaba el segundo grado de la instrucción secundaria, durante la clase de Historia Universal, en la parte respectiva sobre los acontecimientos previos que condujeron a la Gran Guerra Europea de 1914–1918, con la muerte, en Sarajevo, del archiduque Francisco Fernando, heredero al trono del imperio dual Austro-Húngaro. Fue, entonces, cuando escuché por primera vez, el nombre de *Gavrilo Princip*, autor del magnicidio.

Por alguna razón, mi atención por esa parte de Europa Oriental tuvo una arcana atracción, misma que se incrementó posteriormente, durante mis estudios universitarios, con el papel internacional de la República Federativa Socialista de Yugoslavia (FSRJ) y de su líder histórico, el mariscal Joseph Broz «Tito», en su accionar por encontrar una tercera vía, la No Alineación, en la pugna entre Estados Unidos y la Unión Soviética durante los años de la denominada Guerra Fría.

En el año de 1978, laborando en la Cancillería mexicana, asistí al Seminario de Derecho Internacional que organiza la Oficina de las Naciones Unidas en Ginebra, y tuve la ocasión de conocer al profesor Milan Šahović, miembro de la Comisión de Derecho Internacional y un notable jurista serbio.

Varios años después, y como miembro del Servicio Exterior Mexicano, encontrándome destinado en una nación del Caribe, sucedió el desmembramiento de la Federación yugoslava, con las guerras entre sus Estados miembros, y recuerdo que cada noche, las cadenas de televisión norteamericanas transmitían, en tiempo real, los ataques aéreos sobre Serbia, como si se tratara de un programa televisivo para las audiencias occidentales.

Fue con los antecedentes señalados, que ocurrió mi llegada a Belgrado, en el otoño de 2012 y, también, coincidentemente, en los prolegómenos de mi carrera en el servicio diplomático al llegar, tiempo después, a la edad del retiro.

Al asumir el cargo de ministro en la representación diplomática de México, estuve atendiendo varios asuntos, entre ellos, los eventos culturales, cuando éstos se llevaban a cabo fuera de la capital de Serbia. Para ello, tuve la fortuna de contar siempre, con la valiosa colaboración de Jelena Spasojević, quien estaba a cargo de los temas culturales de la embajada. De esa manera, con Jelena tuve la oportunidad de recorrer gran parte de la provincia serbia.

Como Jelena Spasojević es la presidenta de la Asociación de Hispanistas de Estudios Latinoamericanos, estuve cerca de dicha organización, cuya función es conducir proyectos y actividades sobre Latinoamérica, e impulsar los vínculos culturales entre Serbia y los países del Continente Americano e Ibéricos. Por razones comprensibles, la Asociación colabora frecuentemente con las representaciones diplomáticas acreditadas en Belgrado, amén de otras instituciones locales y foráneas.

Una parte medular de la Asociación de Hispanistas, es la organización anual de la *Escuela de Verano,* que se celebra con la participación de distinguidos profesores y de alumnos locales y otros provenientes de diversos países, lo que puede considerarse una de las reuniones de hispanistas más

importantes del país, estableciendo ya una arraigada tradición tanto por la calidad de los expositores invitados, como por lo heterogéneo de sus participantes.

Durante mi estancia en Belgrado, tuve la ocasión de seguir de cerca las actividades desarrolladas por la *Escuela de Verano* durante varios años, y contribuir con alguna forma de patrocinio en alguna de ellas.

Destaco que, en colaboración con la Asociación de Hispanistas, se pudo publicar en 2015, el libro del poeta mexicano Francisco Azuela, «Latinoamérica en Llamas», (Latinska Amerika u plamenu), con la traducción de Jadranka Radovanović y el prólogo del recordado poeta Branislav Prelević.

Asimismo, en el año 2018, antes de concluir mis funciones en la Embajada de México se publicó el ensayo: «Kosovo un Fantasma en el Derecho Internacional» (Kosovo: duh u međunarodnom pravu), con la colaboración de la Asociación de Hispanistas y la ayuda de Tijana Cupić que efectuó la traducción del español al serbio.

Respecto a la organización de la *Escuela de Verano* y para sus futuras sesiones, se requiere prever con una mayor antelación, la definición de su programa a desarrollar y también las invitaciones, con objeto de alcanzar una amplia difusión para tener una mayor participación. Por lo que pude observar, el tiempo entre la conformación del programa y el inicio de la Escuela resultaba bastante limitado.

También sería recomendable para las futuras sesiones de la *Escuela de Verano*, que la Asociación de Hispanistas pudiera contar con una red de instituciones educativas en los distintos países iberoamericanos que, eventualmente, estuvieran interesados en la participación de los alumnos en la *Escuela*.

Este meritorio esfuerzo de la Asociación de Hispanistas para estrechar los lazos culturales entre Serbia y los países iberoamericanos, que este 2026 cumple un decenio, debe de

continuar pues constituye un vínculo de acercamiento importante y, en muchas ocasiones complementa o, incluso sustituye acciones de Estados que no cuentan con una representación oficial en Serbia.

Anđela Ris

Asistentkinja i studentkinja doktorskih studija
Odsek za italijanske i iberoameričke studije
Filozofski fakultet
Univerzitet u Novom Sadu

Desetogodišnjica Društva hispanista

Ako bi trebalo da izdvojim jedan važan trenutak u mojoj profesionalnoj karijeri, izdvojila bih to da je moj put krenuo volontiranjem na Letnjoj školi 2019. godine, kada nisam ni slutila da ću biti njegov deo i u trenutku kada bude proslavljalo svoju desetogodišnjicu. To iskustvo mi je 2019. godine pružilo ono što je žednom putniku čaša vode u pustinji i preraslo je u jedan od najdražih momenata tokom mojih studija. Zapravo, Društvo je sve ove godine bilo osveženje za preciznu i formalnu akademiju, i okrepljenje za sve mlade koji vape za izazovima, željne ličnog usavršavanja, novih prilika i zajednice.

Upravo su članovi, u različitim sastavima kroz godine, uvek stavljali zajednički cilj ispred ličnog ega i zajedno pomerali granice, okupljajući vrsne stručnjake i dobre ljude oko iskrenih ideja. Posebno je zadovoljstvo bilo posmatrati kako se Društvo kroz godine menjalo, pronalazilo put do svoje publike i raslo kroz brojne projekte. Još veća je čast biti deo zajednice koja oplemenjuje svakoga ko sa njom dođe u kontakt. Sve što smo zajedno ostvarili u prethodnom periodu bilo je zahvaljujući entuzijazmu, međusobnoj podršci i kreativnosti, a to ne bi bilo moguće bez Jelene – kormilara

u burnim vodama, osobe koja ume da prepozna potencijal, okupi ljude, vodi tim i nesebično ulaže u svakoga od nas.

Nakon 7 godina u Društvu dugujem veliko HVALA svima koji su mi omogućili da učim, da se razvijam, napredujem i postajem bolja hispanistkinja. Mom Društvu želim da nastavi da broji uspehe, niže divne uspomene i da kroz deset godina ponovo sa osmehom prepričavamo anegdote sa Letnjih škola, jednog od najprepoznatljivih simbola hispanistike u Srbiji.

Vedrana Lovrinović

Profesora ayudante doctora
Departamento de Estudios Hispánicos e Ibéricos
Universidad de Zadar

Hace ya nueve años, el 19 de julio, pisé la tierra de mi país vecino por primera vez. No podía imaginar que mi participación en una escuela de verano organizada por un extraordinario grupo de jóvenes entusiastas, a la que asistía como una entonces joven investigadora predoctoral que apenas daba sus primeros pasos en el mundo de los estudios latinoamericanistas, acabaría convirtiéndose en el inicio de unos lazos de amistad y colaboración que perduran hasta hoy.

Fue entonces cuando conocí a Jelena y a Tijana, que trabajaron incansablemente para que la escuela funcionara de manera impecable y para que todas las participantes nos sintiéramos a gusto. También conocí a la profesora Bojana, de Novi Sad, con quien, al igual que con Jelena y Tijana, sigo colaborando desde entonces.

La escuela, que tuvo lugar del 20 al 24 de julio de 2017, se desarrolló principalmente en Belgrado, en varias sedes, con una preciosa excursión a la maravillosa Facultad de Filosofía de Novi Sad. En aquella edición participaron investigadoras e investigadores de Argentina, Australia, Costa Rica, México, Polonia y Bosnia, junto con un buen número de profesores serbios que enriquecieron nuestros conocimientos con temas tan diversos e interesantes que fue un auténtico lujo poder escucharles.

Recuerdo haber regresado a Croacia con el deseo de poder organizar algún día algo parecido en mi país. En aquella

primera participación en la escuela estuve, simplemente, en el papel de una buena alumna que absorbía todo con enorme curiosidad.

Mi siguiente experiencia con la Academia llegó en la edición de verano de 2021, cuando ya, en calidad de profesora invitada, impartí un taller sobre literatura argentina contemporánea. También fue una experiencia muy bonita, y todavía recuerdo la fructífera discusión que surgió después de la charla.

Lo más valioso que me ha dado mi participación en la escuela ha sido la posibilidad de establecer vínculos personales y profesionales que siguen vivos y que, me atrevería a decir, se han convertido en relaciones de amistad y de trabajo asentadas sobre una base sólida. Estos lazos comunitarios tienen para mí un enorme valor y, me imagino, también para mis compañeras serbias, teniendo en cuenta la historia reciente de nuestros países.

Para rematar, me gustaría enfatizar que son muy escasos este tipo de proyectos en nuestro entorno. El hecho de que tenga su sede en un país con recursos limitados, donde la educación no siempre cuenta con la infraestructura y el apoyo que merece, y que se centre en un campo tan lejano y poco representado como son los estudios latinoamericanistas, convierte a esta escuela en un proyecto imprescindible que demuestra que la pasión por el conocimiento, la colaboración y el diálogo académico pueden superar las fronteras y las limitaciones materiales.

Osvaldo Mársico

Embajador de la República Argentina

Con profundo agradecimiento y admiración, la Embajada de la República Argentina en Belgrado se suma a la celebración de los 10 años de existencia de la Escuela de Verano en Serbia.

Durante todo este tiempo, con esfuerzo, dedicación y entusiasmo la Escuela ha sido un puente que ha acercado a Serbia al vasto mundo iberoamericano, permitiendo no sólo descubrir la riqueza de la lengua española en sus diferentes versiones, sino también acceder a un extraordinario patrimonio literario, artístico e histórico de un universo de 500 millones de personas que tienen al español como lengua materna.

Felicitaciones en este décimo aniversario. Que los próximos 10 años sigan inspirando a las nuevas generaciones a descubrir, a través del español, un mundo compartido de conocimiento, de cultura y de amistad.

Dr Rajko Petrović

Naučni saradnik
Institut za evropske studije u Beogradu

Kao naučni saradnik Instituta za evropske studije u Beogradu, gde je moj naučno-istraživački rad u velikoj meri posvećen upravo analizi političkih i društvenih prilika na ibero-američkom prostoru, osećam moralnu i profesionalnu dužnost da se osvrnem na jednu od najsvetlijih tačaka hispanistike i latinoameričkih studija uopšte u našoj zemlji. Reč je o Međunarodnoj letnjoj školi latinoameričkih studija, u organizaciji Društva hispanista u Srbiji, a koja je uveliko postala prepoznatljiva kao mesto za usvajanje novih znanja i veština. Moja povezanost sa ovom jedinstvenom obrazovnom i naučnom platformom traje već godinama, a iskustvo koje nosim iz nje, kako u ulozi polaznika, tako i u ulozi predavača, predstavlja jednu od najznačajnijih prekretnica u mojoj akademskoj karijeri. Sa ove distance, mogu sa ponosom da istaknem da je ova škola mnogo više od pukog periodičnog naučnog skupa. Moj prvi direktan susret sa ovim izuzetnim projektom dogodio se sada već daleke 2019. godine, kada sam bio polaznik Letnje škole. U to vreme, kao mladi istraživač koji je tek počeo da se bavi proučavanjem složenih političkih sistema i regionalnih dinamika u Latinskoj Americi, našao sam se u okruženju koje je naprosto odisalo intelektualnom radoznalošću, entuzijazmom i visokim naučnim standardima. To iskustvo je za mene bilo fascinantno i sjajno u svakom smislu. Letnja škola mi je omogućila da iz prve ruke čujem predavanja vodećih domaćih i inostranih stručnjaka, ali i da

uspostavim trajne profesionalne veze sa kolegama iz zemlje i regiona koji dele istu pasiju prema Latinskoj Americi. Svako predavanje, svaka diskusija i radionica tokom tih intenzivnih dana doprineli su širenju mojih naučnih horizonata i u velikoj meri uticali na profilisanje mojih daljih istraživačkih interesovanja, koja su kasnije rezultirala i mojom doktorskom disertacijom i naučnim monografijama. Pet godina kasnije, odnosno 2024. godine, krug se na najlepši mogući način zatvorio. Svoj profesionalni razvoj zaokružio sam povratkom u Letnju školu, ovog puta u ulozi predavača. Imao sam izuzetnu čast i privilegiju da novoj generaciji talentovanih polaznika održim predavanje na izuzetno aktuelnu i kompleksnu temu: uloga velikih sila (Sjedinjenih Američkih Država, Ruske Federacije i Narodne Republike Kine) u savremenim dešavanjima i geopolitičkim previranjima u latinoameričkom regionu, kao i o geopolitičkom značaju regiona u celini. Deliti znanje sa mladim ljudima, odgovarati na njihova pronicljiva pitanja i podsticati ih na kritičko razmišljanje, bilo je za mene nemerljivo profesionalno zadovoljstvo. Organizacija je, baš kao i 2019. godine, bila na vrhunskom, svetskom nivou, pokazujući da Društvo hispanista poseduje neverovatan kapacitet za realizaciju akademskih projekata. Sa tačke gledišta nauke i srpskog društva u celini, Međunarodna letnja škola latinoameričkih studija je od izuzetnog, mogu slobodno reći strateškog značaja za razvoj hispanskih i latinoameričkih studija u Srbiji. Svedoci smo činjenice da Latinska Amerika zauzima sve važnije mesto u globalnim ekonomskim i političkim procesima, te da su dešavanja na tom kontinentu neraskidivo povezana sa širim geopolitičkim pomeranjima. Ova škola već godinama uspešno obavlja misiju približavanja tog dalekog, ali nama tradicionalno prijateljskog dela sveta našoj naučnoj, stručnoj i kulturnoj javnosti. Ona ruši geografske barijere i predrasude, nudeći egzaktna naučna saznanja umesto površnih informacija. Stvarajući mlade

stručnjake koji vladaju španskim i portugalskim jezikom i koji razumeju latinoameričku stvarnost, ova škola direktno jača naše državne i institucionalne kapacitete za saradnju sa ovim regionom. Međutim, da bi projekat ovakvog značaja nastavio da živi, da se razvija i da okuplja eminentna naučna imena iz celog sveta, entuzijazam pojedinaca i samog Društva hispanista više nije dovoljan. Potreban je konkretan angažman Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije, kao i drugih nadležnih državnih i obrazovnih institucija, kako bi se obezbedila kontinuirana finansijska pomoć Letnjoj školi i Društvu hispanista. Ulaganje u ovaj projekat nije trošak, već dugoročna investicija u srpsku kulturnu i naučnu diplomatiju. Država mora prepoznati ovu školu kao svog prirodnog partnera i strateški oslonac za izgradnju jačih bilateralnih i multilateralnih veza sa državama Latinske Amerike. Očuvanje i unapređenje ovog programa mora postati zajednički cilj akademske zajednice i državnog vrha. U međuvremenu, Letnja škola će ostati srpski prozor u latinoamerički svet, spajajući nas sa tom demografski potentnom i kulturno prebogatom civilizacijom, a u mom srcu će uvek imati posebno mesto.

Laura Bak

Doctoranda
Universidad de Oviedo

En 2024 me encontré con la publicación de una compañera que promocionaba la Escuela Internacional de Verano de Estudios Latinoamericanos (EVELA), organizada en Serbia. Uno de mis intereses académicos principales gira en torno a la relación literaria entre América Latina y los Balcanes, por lo que la Escuela se presentaba como un espacio idóneo para seguir explorando esos vínculos. La experiencia no solo cumplió mis expectativas, sino que las superó ampliamente.

Uno de los rasgos que hacen tan valiosa a la Escuela es su carácter a la vez interdisciplinar y transnacional. A lo largo de los talleres de creación y de los diálogos sobre economía, historia, política y literatura, se entablan conversaciones que no solo enriquecen el conocimiento sobre América Latina, sino que también iluminan las formas en que se piensa la región desde la propia península balcánica. Esta doble apertura, disciplinar y geográfica, evita que el intercambio se reduzca a una comparación entre contextos distantes. En cambio, permite construir un entendimiento mutuo que excede la lógica comparativa: no se trata simplemente de yuxtaponer realidades latinoamericanas y balcánicas como unidades separadas, sino de trazar las afinidades históricas, políticas, epistémicas que efectivamente las conectan, más allá de las fronteras y las distancias geográficas que las separan.

La movilidad de la Escuela va en consonancia con esta propuesta académica. Las sesiones no se concentran en un

único espacio, sino que se distribuyen entre distintas sedes, lo cual ofrece además una manera distinta de conocer Belgrado. La visita a la Universidad de Novi Sad y el recorrido por la ciudad revelan cómo el aprendizaje transnacional no ocurre solo en el aula, sino también en el desplazamiento mismo, en el contacto con los espacios urbanos y académicos que atraviesan la experiencia.

A esto se suma la hospitalidad de quienes hacen posible la Escuela. La cordialidad de las organizadoras y de los voluntarios es también una forma de tejer los vínculos que la propuesta académica busca fomentar. La calidez con la que fuimos recibidas y acompañadas a lo largo del programa reforzó la sensación de estar participando en un proyecto genuinamente colectivo, donde el conocimiento se construye tanto en los espacios formales de discusión como en los informales del encuentro cotidiano.

Más allá de los contenidos académicos, la Escuela me brindó una red. Gracias a la generosidad tanto personal como académica de quienes la integran, EVELA se convirtió en un espacio cuyos frutos no se agotaron al finalizar el programa, sino que han seguido dando resultados a lo largo de los últimos dos años. La participación en el congreso ICA 2025 es, quizás, el ejemplo más concreto de esa continuidad: un espacio de diálogo académico que no habría sido posible sin los vínculos tejidos en Belgrado. A esto se suman otras colaboraciones académicas que han ido surgiendo, así como la posibilidad de seguir conociendo a especialistas y estudiantes que, desde distintos lugares, trabajan en esta misma relación entre América Latina y los Balcanes. En ese sentido, la Escuela no ofreció únicamente un espacio de formación puntual, sino una comunidad académica en expansión, cuya vitalidad sigue sosteniendo y ampliando mi propio trabajo de investigación.

La oferta académica de la Escuela es amplia y va acompañada de una programación de eventos culturales que

llena cada día del encuentro. A esto se suma la calidad de las personas, tanto organizadoras como participantes, con quienes conviví y de quienes aprendí a lo largo del programa. La generosidad de quienes la organizan hace posible una experiencia cuidada, tanto en contenido como en logística, y abre un espacio donde es posible crecer académicamente y generar vínculos duraderos. Para quienes nos interesamos en las conexiones entre América Latina y los Balcanes, la Escuela ofrece además un lugar concreto donde esas conexiones se piensan y se viven.

Mina St Clair

I participated in the EVELA project in its early days, in 2019 and again (online) in 2020, after receiving funding from my university to continue my Spanish language studies. As a student, I had the opportunity to attend lectures on a wide range of Latin American topics that I would not otherwise have come across. Although I was studying Spanish at university in the UK, my course focused predominantly on Spain, whereas EVELA offered an opportunity to look into the diversity and complexity of Latin America. In hindsight, I can see that this experience fundamentally shifted my academic interests, prompting me to reconsider the direction of my studies during my final year and sparked a curiosity in Latin America even outside of academics. A few years later, I moved to Argentina, and I honestly feel that EVELA was the spark that led to that move. Before attending the school, I knew very little about Latin America.

Reflecting on the experience, what stood out most to me was not only the academic quality of the entire programme but also the welcoming and knowledgeable environment. The organisation was exceptional, and I highly commend the genuine commitment of everyone involved to ensure that every participant could get the most out of their time not only at the school, but also in Serbia. At the time, this contrasted greatly with my own university experience in England and made me realise and appreciate how much an enthusiastic environment can influence academic engagement.

Continuing on from this, the people that I met here were another defining part of the experience. I made good friends with fellow participants and staff and had the chance to learn directly from lecturers whose expertise and enthusiasm I found to be extremely refreshing. Rather than just learning something new, I found myself questioning my prior assumptions on Latin America and becoming evermore aware of the diversity that exists within the Spanish-speaking world.

The trip to attend EVELA was not the first time I had visited Serbia, however the school coincided with my curriculum at a time when I had just begun learning Serbian. And so, EVELA allowed me to combine my interests in both the language and the region. One aspect that particularly stayed with me was the pride and depth of knowledge that many local participants had about their own history and culture. Coming from England, where this level of enthusiasm is perhaps not as common, it was surprising and yet incredibly heartwarming for me. This enthusiasm encouraged me to reflect on the importance of understanding my own cultural identity while still remaining open to learning about others. This sense of curiosity and mutual respect and understanding was present throughout the programme and contributed greatly to the warm atmosphere.

For me, this is what makes EVELA such an invaluable initiative. It provides an opportunity not only to further studies in a shared language, but also to explore the cultural, historical and social diversity of the countries in which that language is spoken. It challenges the tendency to think of the Spanish-speaking world as a single entity and instead encourages you to appreciate the distinct identities and societies of each country. Meanwhile, having the programme in Serbia helps to highlight unexpected cultural parallels between the Balkans and Latin America, demonstrating how

meaningful, cross-cultural comparisons can deepen understanding of both regions.

In conclusion, when I reflect on EVELA, I realise that its impact extended far beyond academic development. It shaped my interests and personal decisions, and ultimately altered the course of my life. My growing fascination with Argentina led me to move there, where I later met my Venezuelan husband. Looking back, it's fascinating to realise how one educational opportunity set in motion these series of experiences. It is for this very reason that I see EVELA not simply as a summer school, but as a wholly transformative experience.

Andrés Malamud

Investigador principal
Instituto de Ciencias Sociales
Universidad de Lisboa

Mi experiencia en la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos

Visité Serbia por primera vez en julio de 2023. Llegué lleno de curiosidad y de prejuicios. La guerra de Kosovo, entre 1998 y 1999, me había encontrado en Florencia haciendo el doctorado, y mi inclinación fue inmediata: del lado de las democracias occidentales y contra Slobodan Milosevic, el dictador que reprimía a su pueblo.

Mi aterrizaje en Belgrado empezó rápido a derretir prejuicios. Fui recibido de madrugada, atraso de vuelo mediante, con eficiencia y calidez. El desayuno posterior con Osvaldo Mársico, el embajador argentino, siguió derribando barreras: compartió conmigo historias cautivantes del país que lo acogía. Las reuniones posteriores con los latinoamericanistas serbios fueron todavía más reveladoras: los encontré más parecidos a nosotros, los latinoamericanos, que a los europeos del norte. Los Balcanes estaban empezando a entrarme bajo la piel.

Mi participación en el programa académico de la Escuela incluyó dos charlas en días consecutivos. La primera fue sobre los cuarenta años de democracia en Argentina; la segunda, sobre la integración regional en Europa y América Latina. En ambas ocasiones encontré interés, conocimiento y algo más: pasión. Los participantes no estaban de relleno, buscaban

aprender y traían ideas para contribuir. Lo mejor, sin embargo, vendría luego. Como en el «tercer tiempo» del rugby, en que los adversarios comparten comida y bebida después del partido, a continuación de cada charla nos íbamos a comer y tomar rakija. Yo provengo de Argentina: sé poco de todo pero mucho de carne. Sin embargo, nunca había encontrado semejante cantidad y variedad en una misma bandeja. La convivencia gastronómica y la hospitalidad abundante son características del sur, tanto en Europa como en América. Empezaba a sentirme en casa.

En esos días, Miša me enseñó los secretos de su despacho en la universidad, Jelena me llevó a conocer la magia de Belgrado y Bojana me comprometió a volver, dos años después, para el congreso ICA 2025 en Novi Sad. Ahí regresaría para dar una charla en el marco de la Escuela y me reencontraría con mis nuevos amigos de la Asociación de Hispanistas de Serbia, que realizan un esfuerzo extraordinario para sacar a su país del aislamiento y reintegrarlo no solo en Europa, sino en el mundo. Ellos le acercan a su gente mucho más que una lengua y otra cultura: le ofrecen un continente entero.

Hoy, a la distancia, sigo brindando con rakija cada vez que aparecen en televisión los estudiantes serbios, que ya constituyen una referencia global. La experiencia vivida en Belgrado y Novi Sad disolvió prejuicios y me abrió un mundo nuevo. Serbia pertenece a Europa, es tan balcánica que parece latina y siempre estará en mi corazón.

Alexandra Perišić

Redovna profesorka
Fakultet za medije i komunikacije
Univerzitet Singidunum

Misliti Latinsku Ameriku iz Beograda

Na Letnjoj školi latinoameričkih studija učestvovala sam dva puta, kao predavačica (2021 i 2024). Obe radionice bile su neposredno povezane sa mojim tadašnjim istraživačkim radom o migracijama, neoliberalizmu i književnim i političkim vezama koje se uspostavljaju između različitih delova Atlantika.

Prva radionica bila je zasnovana na mojoj prvoj knjizi *Precarious Crossings: Immigration, Neoliberalism, and the Atlantic* (2019). Knjiga se bavi savremenim književnim tekstovima o migracijama iz Latinske Amerike, Kariba i podsaharske Afrike, napisanim na španskom, francuskom i engleskom jeziku. Zanimalo me je kako ti tekstovi zamišljaju Atlantik u trenutku kada tradicionalne postkolonijalne putanje između nekadašnje kolonije i nekadašnjeg kolonijalnog centra više nisu dovoljne da objasne savremena kretanja ljudi. Migranti više ne putuju samo poznatim pravcima, već uspostavljaju nove veze između različitih periferija, jezika i kontinenata. Atlantik se tako više ne pojavljuje kao zatvoren trougao između Evrope, Afrike i Amerika, već kao promenljiv, multipolaran prostor.

Tokom radionice razgovarali smo o tome šta se događa kada migraciju ne posmatramo prvenstveno kroz pitanja kulturnog identiteta, nacionalne pripadnosti ili integracije, već

kroz pojam prekarnosti. Prekarnost ovde ne označava samo lični osećaj nesigurnosti. Ona opisuje materijalno stanje života bez stabilnog zaposlenja, pravne zaštite, socijalne sigurnosti ili izvesne budućnosti. Takvo stanje posebno pogađa migrante, ali nije ograničeno samo na njih. Savremena književnost pokazuje kako neoliberalizam proširuje nesigurnost na sve veći broj ljudi, istovremeno ih podstičući da sopstvenu ranjivost shvate kao lični neuspeh, a ne kao posledicu ekonomskih i političkih struktura.

Jedno od pitanja koje sam želela da otvorim bilo je i pitanje protivrečnosti savremene globalizacije. Kapital, roba i multinacionalne kompanije mogu prelaziti granice sa sve manje prepreka, dok se kretanje ljudi sve strože nadzire, ograničava i kriminalizuje. Migrant se, s jedne strane, predstavlja kao fleksibilan radnik potreban globalnoj ekonomiji, a sa druge kao pretnja državi, granici i nacionalnoj zajednici. Književni tekstovi kojima sam se bavila ne nude jednostavno rešenje ove protivrečnosti. Umesto toga, oni je čine vidljivom i pokazuju kako se globalni procesi prelamaju kroz pojedinačna tela, porodične odnose, i svakodnevne pokušaje preživljavanja.

Druga radionica bila je usmerenija na savremenu karipsku književnost i načine na koje ona predstavlja nesigurne migracije, raseljavanje i iskustva ljudi čiji životi ostaju izloženi ekonomskom nasilju, državnim granicama i sve restriktivnijim režimima kretanja. Bila je zasnovana na mojoj analizi romana *Los documentados* portorikanske spisateljice Yolande Arroyo Pizarro.

Roman prati migrante koji preko mora pokušavaju da stignu iz Dominikanske republike u Portoriko, dok istovremeno otvara pitanja vidljivosti, dokumentacije i prava na kretanje. Ko postaje „dokumentovan“, a ko ostaje izvan političke zajednice? Koje živote država prepoznaje kao živote koje treba zaštititi, a koje pretvara u statistiku, pretnju ili

tišinu? Polazeći od ovih pitanja, pokušala sam da pokažem da migracije nisu izolovan problem jedne države ili jednog regiona. One su deo šireg sistema u kojem se kapital kreće gotovo bez ograničenja, dok je kretanje ljudi sve više nadzirano, uslovljeno i kriminalizovano.

Iako sam na Školi učestvovala prvenstveno u ulozi predavačice, nijedno od ta dva iskustva nije bilo jednostrano. Letnju školu nisam doživela samo kao mesto na kojem sam predstavljala završeno istraživanje, već kao prostor u kojem se ono menjalo kroz razgovor. Pitanja učesnika, susreti sa kolegama i koleginicama iz različitih disciplina i neformalni razgovori koji su se nastavljali nakon predavanja podsetili su me na to da znanje ne nastaje u izolaciji. Ono se oblikuje kroz relacije: između tekstova i čitalaca, različitih jezika i disciplina, ali i između ljudi čije se istorijske i geografske pozicije ne podudaraju.

U tome vidim jedan od najvažnijih doprinosa Letnje škole. Ona ne predstavlja Latinsku Ameriku kao udaljeni predmet znanja koji posmatramo sa bezbedne distance. Naprotiv, omogućava nam da se zapitamo kakav odnos uspostavljamo prema istorijama, društvima i kulturnim praksama o kojima govorimo. Martinikanski pisac i filozof Eduar Glisan suprotstavljao je zatvorenom, jedinstvenom korenu sliku rizoma: mreže korena koji se šire, ukrštaju i menjaju u dodiru jedni sa drugima. Letnju školu moguće je zamisliti upravo kao jedan takav prostor. Njena vrednost ne proizlazi samo iz pojedinačnih predavanja, već iz veza koje ona omogućava i iz razgovora koji se nastavljaju dugo nakon njenog završetka.

Ovakav projekat posebno je značajan u Srbiji, gde je znanje o Latinskoj Americi i dalje često fragmentarno. Region se neretko svodi na nekoliko političkih i kulturnih predstava: revolucije, diktature, egzotične pejzaže, magijski realizam ili ekonomske krize. Letnja škola razgrađuje takve pojednostavljene slike. Ona pokazuje unutrašnju heterogenost

Latinske Amerike i Kariba i povezuje književnost, istoriju, antropologiju, političku teoriju, umetnost i društvene pokrete. Time se Latinska Amerika ne predstavlja kao jedinstven i nepromenljiv prostor, već kao mnoštvo istorija, jezika, sukoba i projekata budućnosti.

Istovremeno, proučavanje Latinske Amerike može nam pomoći da drugačije mislimo i o sopstvenom prostoru. Iskustva postsocijalističke Srbije i zemalja Latinske Amerike svakako nisu ista i ne treba ih nasilno izjednačavati. Ipak, među njima postoje pitanja koja mogu biti postavljena u odnos: pitanja duga, privatizacije, nejednakosti, migracija, perifernog položaja i načina na koje se zamišljaju političke alternative. Poređenje, kada poštuje istorijske razlike, ne služi tome da jedno društvo postane model za drugo. Ono nam omogućava da prepoznamo globalne strukture koje se u različitim sredinama pojavljuju u različitim oblicima.

Zato je važno da Letnja škola postoji upravo ovde. Ona stvara mesto na kojem se znanje proizvodi izvan uobičajenih geografskih i institucionalnih centara. U Beogradu se susreću istraživači, umetnici, aktivisti i studenti koji možda ne bi imali priliku da razgovaraju u okviru tradicionalnijih akademskih formata. Škola time ne prenosi samo postojeće znanje o Latinskoj Americi. Ona stvara uslove za nove veze, nove zajedničke projekte i, možda najvažnije, nove načine postavljanja pitanja.

Prof. Gian Luca Gardini, PhD

Chair of History of International Relations, University of Udine, Italy
EU Jean Monnet Chair of EU-Latin American relations (EU2LAC, 2024–2028)

EVELA: An unforgettable experience!

EVELA provided me with the opportunity to discover Serbia, its culture and its people as well as to promote the knowledge of Latin America in Europe. Tijana and Jelena, the summer course organisers, approached me in May 2024 to sound my availability to teach in the VIII International Summer School of Latin American Studies. The summer school would take place in Belgrade and Novi Sad in July that year. After asking a friend, who had participated the previous year, for a few references, I decided to accept the invitation. I have always had an interest in the countries of the former Jugoslavia, but I never had a chance before to see Serbia. The decision was easy. I could explore a new country, get to know colleagues from different academic backgrounds, and learn about how Latin America, the region of my specialization and professional expertise, was perceived in the Balkans. The decision to join EVELA in July 2024 was one of the best of my professional and personal life.

Belgrade and Serbia are wonderful places that defy stereotypes. For an average Western European travelling to Serbia as myself, it was hard not to associate Serbia with the culprits of the Bosnian war. The country, its capital and its people did surprise me. Belgrade is a wonderful city, modern, safe and at the same time full of tradition and charme, with

a lot of green areas, historical attractions, architectural beauties and cultural life. The beach of Ada was the highlight of my tourist stay in Belgrade. People are generally warm and very friendly, and the local food is superb, especially if you like grilled meat. The Serbian colleagues proved themselves to be very welcoming, professional and open-minded. I made long lasting friendships in July 2024, and I returned to the country in 2025 too.

The EVELA Summer School was a fantastic experience. Everything was very well organised, from hotel accommodation, the lecture rooms and relations with colleagues and students. I also enjoyed the little difficulties in finding a taxi back to the airport: a touch of local authenticity as the trip coincided with Wimbledon's final, where Novak Djokovic, the local hero, was playing. I gave two lectures at EVELA on Latin American topics. Students were numerous and proactive. It was a pleasure to engage with them and answer their intelligent questions. I had a chance to meet colleagues, also beyond the field of Latin American studies. I very much enjoyed meeting the Ambassador of Argentina to Serbia, entertaining conversations with Serbian Latin Americanists and International Relations specialists, and I especially appreciated the vibrant academic atmosphere of the Centre of European Studies. The Summer School itself showed the interest in Latin America that exists in Serbia and the Balkans. EVELA perfectly caters for these needs.

It is important to nourish EVELA as a promoter of knowledge and friendship between Latin America and Europe, particularly the Balkans. EVELA promotes mutual understanding of cultures, histories and interests. It reaches audiences that otherwise would hardly have an opportunity to deepen their knowledge of and interest in Latin America. From both a professional and personal point of view, my experience with EVELA was a great success. I recommend it

unreservedly to all colleagues who may want to teach at EVELA. I am grateful to all the people who contributed to create EVELA and gave me a chance to enjoy EVELA, Belgrade and Serbia. Happy 10th birthday EVELA!

José Ángel Ruiz Jiménez

Profesor titular
Departamento de Historia Contemporánea
Facultad de Filosofía y Letras
Universidad de Granada

La Asociación de Hispanistas de Serbia: compromiso y pasión por la lengua española

Hay instituciones cuyo valor no puede medirse únicamente por la cantidad de actividades que organizan o los años que figuran en su trayectoria. Su verdadera importancia reside en las personas que las hacen posibles, en la continuidad de un proyecto compartido y en la capacidad de convertir una pasión común en una organización sólida y comprometida, capaz de superar dificultades de todo tipo. La Asociación de Hispanistas de Serbia es, sin duda, una de esas instituciones. Supe de su existencia en diciembre de 2018, en un agradable almuerzo con su presidenta, Jelena Spasojević, quien ya entonces me alentó a participar en sus actividades, en particular en la Escuela de Verano. Desde entonces, he ido aprendiendo que la Asociación es mucho más que un espacio de encuentro entre especialistas en lengua, literatura y cultura hispánicas, sino una comunidad unida por el amor a la lengua castellana, por la convicción de que fomentar y compartir conocimiento constituye un valioso instrumento de disfrute y, sobre todo, de acercar personas, favorecer el diálogo intercultural y fortalecer los vínculos entre Serbia y el universo hispánico. También he aprendido a valorar, respetar y sentir el orgullo y la satisfacción de participar, así sea muy

modestamente, de su labor constante y profundamente desinteresada. A mi entender, el verdadero valor de la Asociación reside precisamente en la calidad humana, la generosidad, la cercanía, el rigor y la vocación de servicio de las personas que la integran y gestionan.

Especialmente, la Escuela de Verano, convertida ya en una tradición dentro del hispanismo serbio, es un medio especialmente valioso de crear redes de colaboración, acoger a nuevos investigadores y docentes y fomentar el intercambio de experiencias en un ambiente caracterizado por el respeto mutuo, la cooperación y el entusiasmo compartido por el estudio del español con un nivel de compromiso y calidad humana que trasciende el ámbito estrictamente académico. Lo anterior es una de las claves que hacen posible mantener gustosamente el contacto a lo largo de todo el año entre quienes nos sentimos parte del proyecto de la Asociación, discutiendo propuestas, situaciones e ideas en un ambiente de confianza, seriedad y cercanía. Estas son, a mi juicio, las mayores contribuciones de la Asociación de Hispanistas de Serbia en general y su Escuela de Verano en particular, la razón por la que siempre estaré dispuesto a participar muy gustosamente en sus iniciativas, y un motivo adicional para que su valiosa labor académica sea reconocida, preservada y apoyada.

Vladimir Goliney, PhD

Senior Researcher
Center for Political Studies
Institute of Latin American Studies
Russian Academy of Sciences

Lecturer
Department of Ibero-American Studies
Peoples' Friendship University of Russia

My interest in the Summer School of Latin-American Studies dates back to 2018, when I first heard about this project. At that time, I was pursuing my master's degree, and I received a letter from Óscar Alfredo Barboza Lizano, at that time the President of the "Professor Andrzej Dembicz Foundation". I expressed my desire to participate in this new initiative to enrich my experience and further engage with Latin American studies. In 2017, during my exchange program at Stockholm University's Institute of Latin America, I realized that this field of study was particularly fascinating to me, and I wished to pursue a career as a scholar in the Latin American field.

I submitted a motivation letter and a CV. After some time, I received confirmation that my application had been accepted, which filled me with joy. However, due to unforeseen circumstances involving the postponement of my final exams, I withdrew from the program and decided to wait a year before attempting to re-apply.

In 2019, I had the opportunity to be selected for the event again and I was able to travel to Serbia in order to participate. I appreciated the friendly and welcoming attitude of the organizers. On the first day after my arrival, I was picked up

by Petra and Anna – two students from Belgrade University who were also participants and volunteers for the event. They gave me a brief tour of the city and informed me about the School, including the lectures and activities that would take place.

I was one of the older participants in the event, as most others were in their third year of a Bachelor's degree program or finishing it. I, on the other hand, was already working on my dissertation for a future PhD degree. However, this did not detract from the wonderful atmosphere and rapport that developed among all participants.

The primary goal of the event was to gain new knowledge about Latin America, scientific research techniques, and other related topics. However, it seems to me that networking and expanding professional contacts were the most significant aspects of the experience. After returning to Russia, we continued communicating with fellow participants for some time until the coronavirus outbreak, unfortunately, brought us apart.

Through our conversations and interactions after the event, we were able to reveal our best human qualities. This was another significant benefit of the program. I will always remember the positive atmosphere created by the organizers!

As a fully-fledged expert in Latin American studies and a lecturer at RUDN University, where I teach students about integration processes in the region, I believe that the Summer School of Latin American Studies provides an excellent opportunity for young individuals to take a significant step towards their future academic careers. I will endeavor to encourage my Russian students to participate in this program in the future.

I am confident that the Summer School represents a unifying element in the development of international collaboration among students. Given the challenges in the

international sphere that Russia faces, cooperation on international projects can sometimes become difficult. Therefore, participation in such an event can serve as a “bridge of friendship” that may later develop into a “bridge of peace”.

I have no doubt that attending the school would be a wise decision for anyone seeking to immerse themselves in a joyful and productive educational environment related to Latin America.

Tijana Čupić

Docentkinja nastave
Katedra za moderne jezike
Ohajo Univerzitet

Deset godina povezivanja Latinske Amerike i Balkana kroz Međunarodnu letnju školu latinoameričkih studija u Srbiji

U jednoj glasnoj diskusiji još u vreme Skajpa, pre više od deset godina, tim koji je osnovao Međunarodnu letnju školu latinoameričkih studija u Srbiji, žustro se raspravljao kako doprineti razvoju latinoameričkih studija na Balkanu. Kao što to obično biva sa svakim velikim projektom, letnja škola nije bila niti prva, niti jedina, a možda čak ni najbolja ideja u toku tog poziva. Upravosrazmerno tom prelomnom momentu za Društvo hispanista je bio i veoma lomni period moga profesionalnog života. Posle dve godine studija u inostranstvu sam se vratila u Srbiju 2016. godine, i kao većina mladih ljudi sa svežom master diplomom, nisam znala kuda dalje. Željna znanja, puna entuzijazma, ali i ranih briga od nadolazećeg odraslog zivota, pronašla sam u letnjoj školi najpre utehu, a posle i vetar u leđa. Deset godina posle, pišem ovaj tekst iz Sjedinjenih Američkih Država, koji se može pročitati kao ništa drugo do ljubavno pismo letnjoj školi.

Prva letnja škola je u sećanju kao kroz maglu, ne zbog protoka vremena, već zbog adrenalina, uspeha, i neverovatne energije koju je imala. Okupila je kako domaće studente, tako i iz inostranstva. Niko od nas nije znao kako da rukovodi povećim međunarodnim projektom, te smo uz obilje grešaka,

improvizacije i neverovatnog truda započeli jednu veliku priču. Svaka škola je imala svoje vrednosti i izazove, ali postojala su dva velika izazova koje je trebalo premostiti. Posle prve škole, naišao je izazov kontinuiteta. Druga letnja škola posle prvobitnog *buma* je često najteža, ali su se naše ideje tek zahuktavale. Posle par godina, usledila je pandemija. Te godine se desilo nešto izuzetno neočekivano. Prebačaj škole na onlajn izdanje je privukao mnogo veći broj ljudi, koji inače ne bi mogli da prisustvuju školi uživo u Beogradu i Novom Sadu. Tog leta 2020., koje je istovremeno obeležilo i kraj moje prve godine života u SAD-u, okupili smo čak preko sto trideset polaznika iz celog sveta. Škola je rasla, a sa njom i mi.

Ekipa koja je osnovala letnju školu se sastojala od Jelene Spasojević, Milice Lilić, Anđele Gašić, Lane Čubrić i mene. Moje ljubavno pismo ne bi bilo potpuno bez nostalgičnog osvrta na ovaj neverovatan tim, u kom je svako imao jedinstvene karakteristike koje su se uklopile kao slagalica. Anđelina organizacija je bila lepak koji nas je sve držao da se ne raspadnemo, kako figurativno kao projekat, tako i doslovno, kad bi umor, sumnja i stres nagrnuli. Lanine tehnološke veštine nikad nisu zakazale, niti Miličino akademsko znanje, harizma i dovitljivost u teškim situacijama. Na kraju, Jelenina vizija i umeće u kontaktu s ljudima, ostvarivanju mreže kontakata i opšta dopadljivost, uspela je da nam obezbedi finansije i kad je delovalo da projekat neće moći dalje. Nema uspeha bez zajednice, a ponajmanje nema akademskog uspeha bez saradnje, dijaloga i skromnosti. Ova prvobitna osnivačka družina je i posle svih ovih godina moj ideal akademske i (ne)akademske zajednice i kuda sve može da stigne zdrava saradnja i komunikacija. Vremena se menjaju, ljudi se odsele, promene im se životi, pa se tako i ekipa letnje škole menjala tokom ovih godina. Novi članove unose nove ideje namenjene novim publikama, nastavljajući nadogradnju na jednom sigurnom temelju.

Moj životni put me je odveo daleko od Srbije, ali sam uvek ostala privržena letnjoj školi, jer je ona za mene najbolji projekat u vezi sa Latinskom Amerikom koji se desio u našoj zemlji. Složeniji i dublji od akademskih konferencija, zasnovan na mešavini pravila iz akademskog sveta i svakodnevnog života, letnja škola je jedinstvena. Kako i ne bi bila jedinstvena, kad je u pitanju škola o Latinskoj Americi u rukama neakademske organizacije u Srbiji koja svake godine okuplja velik i raznovrstan broj studenata, aktivista i profesora iz celog sveta. Posle deset godina postojanja škole, put napred se račva na mnogo mogućnosti. Potrebno je tražiti projektne sponzore, razvijati dijaloge o saradnji i stalno tražiti nove načine da sa studentima kritički osmatramo ovaj svet. Ponekad, kao sad, treba se osvrnuti i napisati ljubavno pismo i posvetu.

Raúl Fornet-Betancourt

Filósofo e Investigador
Centro Internacional de Estudios sobre el Nihilismo Contemporáneo

Quiero comenzar esta breve reflexión sobre mi experiencia en la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos en Serbia y sobre su significado en nuestro presente histórico con unas palabras de agradecimiento a las organizadoras de esta importante iniciativa a favor del diálogo y el entendimiento entre pueblos. Pues fue su invitación para que participara como ponente en la edición del año 2018 la que posibilitó tener una experiencia directa del trabajo de la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos en Serbia. ¡Muchas gracias!

La participación en esa edición del año 2018 de la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos ha quedado en mi memoria como una experiencia inolvidable en la que tuve la oportunidad de comprobar que la transmisión de saber, la discusión intelectual entre académicos de diferentes disciplinas y el ambiente de cordial respeto e incluso de amistosa convivencia no solamente pueden ir juntos, sino que además, cuando se logra que vayan juntos, la calidad del estricto intercambio intelectual se enriquece con un valor humano adicional que fortalece su impacto social.

Destaco este aspecto sobre el ambiente convivencial que experimenté en la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos en el 2018 porque lamentablemente en el mundo académico de hoy crecen la rivalidad y la competencia y, con ello, la fragmentación entre los interlocutores. O sea que frente a ese espíritu de la rivalidad y de la fragmentación, tan

presente también en nuestras sociedades actuales en general, el método de trabajo de la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos muestra que hay otras formas de hacer cultura académica y de contribuir al intercambio intelectual. En este sentido esta iniciativa representa un ejemplo viviente de un quehacer alternativo, justo porque con su forma de trabajo y el ambiente que crea en las reuniones muestra que el rigor en la exposición de las ideas que se consideran propias como tampoco la defensa de las mismas en la discusión con interlocutores o interlocutoras de otro parecer y con otros argumentos no están reñidos con el cultivo de un ambiente convivencial de amistad.

Esta enseñanza fue para mi central en mi participación en la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos en 2018 y queda como uno de los valores que hay que seguir promoviendo.

Este valor, como debo subrayar también, está vinculado, sin duda alguna, a la concreta hospitalidad con que se siente uno acogido en Serbia.

Pero no solamente por lo anterior me parece realmente importante continuar el proyecto de la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos.

Como todos sabemos vivimos en un mundo histórico cada vez más polarizado y en el que, por consecuencia, el rechazo del diálogo es cada vez más evidente. Pero precisamente por eso, porque vivimos en un mundo marcado por el conflicto y la confrontación, se hacen necesarios proyectos culturales que tengan como finalidad promover sobre el terreno prácticas de intercambio que faciliten un mejor conocimiento y, con ello, el verdadero reconocimiento del otro y su cultura. A esta noble meta contribuye el trabajo de la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos en Serbia promoviendo el diálogo entre la comunidad hispánica y la comunidad de los pueblos de la Europa del Este. Una contribución que es a su vez una

aportación concreta a contrarrestar la polarización en el mundo actual y que manifiesta así la importancia que tiene hoy y en el futuro esta iniciativa de la Escuela de Verano de Estudios Latinoamericanos en Serbia.